

ZENIT

З-Е-Н-И-Т
AEROPLAN BEZ MOTORA

ZENITISTIČKI GLASNIK

3A

БАЛКАНСКУ КУЛТУРУ И ЦИВИЛИЗАЦИЈУ

Izlazi samo na dan velikoga goda
osim sviju ostalih dana u godini!

ЦЕНА: DIN 1 ДИН : СЕНА

ДИРЕКТОР И УРЕДНИК

ЉЉВОМИР МИСИЋ

БЕОГРАД ■■■ ГОД. II. 23. СЕПТЕМБРА НА БАЛКАНУ 1922. ГОД. II. ■■■ ЗАГРЕБ

ВАНРЕДНО ИЗДАЊЕ 10.000 ПОСЕБНО ИЗДАЊЕ

Čik gospodo slavjanska!

U početku bila je naša reč: ZENIT-ČOVEK-UMETNOST-ZENITIZAM. Naši protivnici držali su da od reči nećemo imati snage preći u delo. Odlučno smo gazili bacane nam klipove pod noge. Divlje smo preskakivali sve protivničke zapreke. Prešli smo na delo stavivši na kocku svoje lične i društvene pogodnosti. Naši protivnici legalno i nelegalno, svim dopuštenim i nedopuštenim sredstvima borili su se protiv nas i progonili nas. Pokušali su putem javne i „slobodne“ štampe, da nas ismevaju, da nas denunciraju, da nas prikažu ludim. Zašto? Ta počelo je čišćenje pervezne i sadističke atmosfere u književnosti, umetnosti u koterijama „kulturne“ prostitucije. Svi — loši i bolji jedinstveno osetili su da im je položaj ugrožen postavljanjem novih savremenih čovečjih i moralnih vrednosti. Bilo ih je u početku koji su se oduševili da spase tuđu staru imovinu pod novom firmom ali nije bilo zato dubljih i osnovnih preduveća. Selekcija nije bila mogućna. — Tražilo se od njih više i čovečnije svatanje novoga vremena čiji smo mi pioniri — a oni to nisu mogli pružiti. Sukob je otvoren — broj na drugoj strani bio je i još dugo biće veći. Postavili su bodljikave žice svoje „genialnosti“ koja zaudara na svinjski napoj. Mozak se ustajao — njihova praznina i laž postala je jasna. Naša bubnjarska vatra u prkos brojne vojske praznih tikava bila je porazna. Razbijene tikve su se kotrljale sa Parnasa a poslednje osušene koštice ždere „visoka klasa“ — „pametnih“ ljudi i građana.

Odmah u početku bili smo lojalni. Po svim diplomatskim pravilima međunarodnih odnosa navestili smo borbu. Kukavice borbu nisu primile prsa u prsa, nego su nam radili iza leđa i napadali mučke iz busije.

I ukratko vreme ZENITIZAM postao je opasan i „drzak.“ (U poslednje vreme

govori se čak, da bi ZENITIZAM bio još i „simpatičan,“ samo mu je pokretač antipatičan, kao i ostali zenitisti.) Divna konstatacija i kombinacija: progonićemo i onemogućiti zenitiste, socialno ih uništiti, otpuštati ih iz državne službe, a kolikogod bude moguće iskoristićemo tu „ludost“ zenitizam u svoje karijerske ciljeve. Ubili pa orobiti — zar ne?

Čik — gospodo slavjanska!

Zato što je jugoslavenski čovek zaražen i prezasićen vašim kulturnim, evropskim perverzitetima i sadizmima putem vaše javne štampe i književnosti, mi izlazimo našim sopstvenim trudom u velikoj na-

kladi (ne služeći nikome nego sopstvenoj i čistoj ideji!) pred svakog građanina ove zemlje, da vas demantujemo i pljunemo u lice vašoj laži i vašim maskiranim položajima.

Zato što Jugoslavija nema još KULTURNE KANALIZACIJE, pomoću koje bi se nepristrano širile nove ideje kulture i civilizacije, mi pokušavamo sami i bez vas privesti naše ideje u život: za čoveka — za sve vas savremene i buduće. Zenitizam je svečovečna čista misao i čisti osećaj novog balkanskog čoveka koji dolazi.

„Uredništvo „Zenita“

Balkan 23. septembra. (Radio za Evropu).

Danas na dan Ekvinocija buknuła je poplava zenitizma. Jugoslavija očekuje potop i kani se iskrcati za Solun. Zenitizam je ujedno u vezi i s provalom vulkana. Očekuje se brza pomoć one savezničke mornarice koja nije u vezi sa Kemal-pašom.

Zenitizam je barbarska, antikulturna, divlja provala i volja za balkanizaciju Evrope!

300.000 удараца у секунди.

Серпентинела

Улица шуми и гази гладнога младића. Јесенско урличе вече. Сви гратски сатови цинично показују

9^h

Он је гладан. Име његово је Ракир. Родио се сасвим случајно и посвема је заборавио на тај смешни факат. Да! То сам ја! Ракир!

Ти Ракир?! Да! Ја те љубим. Пођи самном. Знаш да си ме тражила. А ја сам био ево овђе на трамвајској трачници. Умишљао сам, да је ова трачница змија. Хтео сам ју смрскати. То ми није успело. Жељезо је тврдо и не претвара се у змију.

Да! Ја Ракир љубим тебе Мартира. Ти ћеш сада поћи у моју постељу. Ти ћеш ме удавити од ужаса у триумфу страсти. Патим. Пођи. Мучим се. Умирем. Дођи. Мартира! Твојом љубављу преобрађавам се у попрехи хиероглиф.

Ја Ракир.

Ти Мартира.

Ми смо чаробњаци. Дођи да смрскамо главу железној змији, да умремо од 300.000 удараца у секунди по глави.

Глад.

Град.

Смрад.

Сви су кабарети у граду веселе цркве.

„Марш псето!“

То су последње речи Ракира и Мартире!

В. Пољански

Paraliza Evrope

Politička novela

Naš bolesnik je neizlečiv!

Reč je evo o neizlečivom bolesniku. Što mi znamo o njemu, to ćemo vam jednostavno ispričati bez kićenih fraza i metafora.

Zna se bezuvetno, da je bolesnik ženskoga roda. To je jedino što se ipak moglo sigurno utvrditi (dakako po veštacima!) pošto se nigde nije moglo pronaći nikakvih muških znakova. Nad posteljom visi crvena tablica sa belim natpisom: EVROPA. Brojka je nečitljiva.

Dosada je medicinska nauka, po iskustvu takođe utvrdila, da su ženske bolesti vrlo teške i zapletene naravi.

Dakle: najpre trebalo je pregledati maternicu (kud će suza neg na oko!) Našli su lekari, da je maternica premorena ogromnim mnoštvom rađanja. Izveli su, dakako, vrlo opasnu operaciju. Mlada Evropa prividno je iza toga ozdravila pošto su joj sasvim maternicu izrezali i odneli nekud na tanjiru.

Njezini muževi, koji su je toliko puta silovali nikako nisu bili zadovoljni — Oni,

trošeći svoju mužjačku belančevinu i „seme“, htedoše plodove. Htedoše da im Evropa rađa, rađa, do nesvesti — rađa. Pošto Evropa sa naučno-medicinskog gledišta nije smela više rađati, nastala je pobuna samoživih ljudi. Oni su se iz osвете „bacili“ na politiku. Mesto rađanja hteli su vladati. To je ujedno bila i osveta akademijama nauka i umetnosti, što ni do danas politika nije uspela da bude nauka.

Samoživi su posle toga topovima prisiljavali Evropu, da guta svoju vlastitu decu, nebi li se pomoću vatre ipak pronašao neki novi izlaz iz ove neplodne situacije. Baveći se isključivo od sada dualističkom onanijom (spolnom i intelektualnom!) nenadano je buknuła Francuska Revolucija. Dantona su pre gilotinirali nego je mogao pobeći u Rusiju. Ali zato Evropa, koja svoju vlastitu decu nije mogla svariiti — pobaci ih izriga na svoje tirane.

Posle jednog stoleća izbio je opet životinjsko-čovečji pokolj, koga su novinari i kolporteri okrstili: Svetski Rat.

I Evropa, koja je još onda imala u sebi nešto i balkanske krvi, odlučila da se osveti svojim divljim i nepoštenim muže-

vima. Potajno je otputovala podmornicom „Klin“ — u Rusiju. Pred milijunima gladnih i poniženih optužila je svoje muževe zbog divljačkog nasilja na čoveku, na jednoj sirotoj ženi, koja je njihovom krivnjom postala kurva i nerotkinja.

— Dokle sam rađala i pružala radosti svi su mi lizali pete i klečali pred golim nogama. Kad sam ostarela i postala nemoćna, bacili su me psima kao ogloданu kost — plakala je jedna mala Evropa s podrezanim šiškama i upalim očima.

— Braćo . . . čovek . . . ponižen . . . bolesna sam. Verujem da ćete osloboditi i osvetiti njegovu čast. Čovečanstvo . . . Vaša osveta biće mi melem i najlepše opelo nad mojim mrtvim lešom . . . Čovečanstvo . . .

Posle kratkog vremena rignula je Ruska Revolucija.

Evropi je od zanosa i oduševljenja nastupila paraliza. Sveopšta zabuna. Muževi, kao „spasitelji“ i političari od zanata, koji uvidevi veliku grešku svojih nečovečanskih dela, poduzeše sve korake da ozdrave svoju ženu i da ometu posledice njezine opravdane ali izdajničke intervencije.

Protiv sentimentalne politike — za balkansku civilizaciju

Historija ne pozna velikih ni zamašnih gestova koji bi bili sentimentalni. Akt sentimentalnosti nigde i nikada nije bio pozitivan. Nijedna velika ekspanzivna rasa kao kolektivni tvorac slobode života ili čoveštva nije bila sentimentalna. Nova Rusija najmanje je sentimentalna u postavljanju teških i velikih temelja budućem socialnom poredku celog čovečanstva. Srpski narod ništa manje nije bio sentimentalna kad je bila u pitanju njegova lična sloboda i opstanak. Njegova herojska odbranbena borba nije delo sentimentalnosti nego veličina njegove pozitivne, čiste, sirove, barbarsko-etičke snage. Etički osećaj i svest „o pravdi boga velikoga“ vrlo jako su razvijeni kod primitivnih naroda. A mi jesmo primitivan narod. Tu primitivnost treba sačuvati i formirati je u smeru čistog stvaralačkog balkanizma. Balkanizam znači: čistoća primitivnosti, neposredna čovečnost, heroizam duha i srca, nepatvorenost duše, svečoveče bratstvo, pravda, etika. Balkanizam je garancija naše budućnosti. Bezuvetno novi tip nesentimentalne rusko-balkanske rase tvorac je naše budućnosti i novoga čovečanstva. Zato, čistome tipu koji nije inficiran evropskom degeneracijom, mora se posvetiti najviše pažnje. On ne sme biti izgrađivan po nijednom evropskom uzoru jer novi tip rusko-balkanskog čoveka je u stvaranju i prvoj formaciji. Uprite pogled — u srž naše rase!

Mi imamo mnogo preduveća za konstruktivno stvaranje i neovisnu izgradnju naše rase. Što je najglavnije: imamo snage, bistrinu i neosporan čovečni materijal za stvaranje BALKANSKE CIVILIZACIJE (Dopustite g. Cvijiću da je pre zadaća naše rase stvaranje rusko-balkanske civilizacije odnosno slavensko svečoveče, nego samo južnoslavenske, pošto ova već postoji kao otpadak evropske civilizacije!)

A i balkanska civilizacija mora biti sve-

Htedoše najpre pomoću „malih“ i drugih naroda, da uguše Rusku Revoluciju. No i „mali“ su se u Svetskom ratu pomalo opametili.

Probuđen je čovek. San je bio dubok. Zora jasna. Goli život.

„Mali“ ganutljivo izraziše svoju „neutralnost“, tobože pravdajući se „slavenskim osećajem“, te da nisu još dorasli mešati se u „velike“ stvari. (Doduše neka bude ovde spomenuto, kako je jedna nova i mlada država na Balkanu bila nezahvalna svojim pradedovima. Pošto je bila s Evropom zapletena u neku zajedničku i tragičnu pustolovinu, nikako nije izvršila svoj historijski poziv prema Rusiji iako je imala zato mnogo sprema a još više dužnosti!)

Nadalje činjeni su i drugi pokušaji. Razni „spasitelji“ gutali su zlatne francuske talire kao da su bili učenici indijskih fakira. Evropa bila je još teže bolesna. Teško bolesna. Crvena tablica se još jače gibala. Brojka je bila nečitljiva.

Treba napokon pozvati i one „nepriznate“ iz Rusije na svetsku konferenciju u Đenu — govorio je prvi lekar.

— Da! Ali treba da nam plate zato što

Ti moraš biti zenitista!

čovečna t. j. izraz kolektivnog proleterskog čoveka. Civilizacija dojučeranjih robova.

Zenitisti su protiv sentimentalne umetnosti kao i protiv sentimentalne politike. Još mogu da se trpe neopasne pesničke suze ali kolektiv jedne rase u svom političkom delovanju nesme biti sentimentaln. Sentimentalan znači biti — negativan. Mi svi neizrecivo patimo od sentimentalne politike u našoj zemlji koja je gotovo bez ikakvih „zajedničkih interesa“ samo sentimentalnošću vezana za politiku jedne zapadnoevropske države.

Svaki aktivni političar, koji bi bar iz taštine, hteo ujedno da bude i tvorac naše kulturne budućnosti, morao bi se već danas koristiti koliko tečevinama nauke toliko i tečevinama nove socijalno kulturne politike u Rusiji. Čiste političke metode osnivane na tolikim velikim papirnatim zabludama, ne dovode do nikakvih rezultata i preče svaki progres. Današnji evropski parlamentarizam, uveto- tovan brojem pojedinih političkih partija, nemoćan je da uspešno reši bujicu novih problema ekonomske i kulturne naravi. Današnje političke partije nemoćne su u ovakovoj zastareloj formi, jer iznose na površinu ljude čije sposobnosti retko odgovaraju zadaćama koje su im poverene. (U Rusiji je nemoguće u hiljadu godina čudo, da ministar saobraćaja bude pop!)

Velika je mana naše unutrašnje kao i spoljne politike, da je zaražena sentimentalizmom koji se nikako ni ne pokušava lečiti. To treba uvideti i odlučno prerezati tu nesretnu žilu plave krvi. Mnogo je važnija ekonomska budućnost i socijalni poredak našeg društva, koje stenje od neuređenosti, nego makar čije „suze sina razmetnoga“. Ta nesretna sentimentalnost koju preziru čak i moderne žene u ljubavi, nije sadržina života — ne izgrađuje život a niti vreme. Ako i postoji neko veštačko i dadaističko samozvano pitanje poznato pod imenom „hrvatsko pitanje“, onda logično i bezuvetno postoje milijuni takovih sličnih pitanja kao „Nesretna ljubav“, „Napokon ostavljena“ itd. Ali nigde na svetu ne pravi se iz tih malih ličnih nesrećica državno pitanje, kako su to dopustili kod nas neki dalekovidni političari i cela jugoslavenska štampa.

Da u našoj unutrašnjoj politici nebi smelo postojati ni jedno nacionalističko pitanje, i da se ne bi smeli ni pod kojim imenom uzimati ozbiljno u pretres, moralo bi biti jasno svima. To je gospodo politički anahronizam, pošto u svim ostalima državama posle Svetskog Rata, naročito posle Ruske Revolucije, takova pitanja ne nalaze mesta ni u šaljivim listovima. Sva su ta pitanja socijalno-ekonomske i opšte kulturne naravi. Zašto da mi budemo poslednji i najreakcionarniji? Zašto se do danas nije promenio bar smer spoljne politike što nas najviše interesuje? Zašto se bar nisu uspostavile političke veze s Rusijom? Mi ne spominjemo ovde ono propušteno vreme, kada je to već trebalo učiniti, ali uvereni smo i naglašavamo, da bi takav čin naše spoljne politike i danas blagotvorno delovao na rešenje mnogih unutrašnjih kao i spoljnih pitanja, koja su bezuvetno, bez političke saradnje sa Rusijom — nerešiva.

ih zovemo. Da nam prepuste da mi lečimo Rusiju — govorio je drugi.

Mi nismo ravnopravni — govorio je treći. „Nepriznati“ su došli.

— Bolesnik je neizlečiv — rekoše. Predajte nam bolesnika. Izmeničemo celi organizam. Samo tako može ozdraviti.

— Ne! Nipošto! Mi moramo izlečiti našeg i vašeg bolesnika. Za umirenje naše lične savesti i radi opravdanja pred neizbeživim sudom istorije — govorio je predsednik jedne republike.

„Nepriznati“ su otišli neizvešvi senzacionalnu operaciju i ne prodavši svojih bogatih laboratorija.

Posle još teže komplikacije, opet je sazvana druga jalova konferencija u Haag. Stare zablude.

Političari koji žive u dubokoj zabludi da su lekari i da su „volja“ naroda, odlučili su napokon umoriti Evropu. Bili su zatečeni u pripremi i predani čovečanskom tribunalu.

Evropa je međutim, pomoću radiotelefona bila odmah obaveštena o osnovi svojih hrabrih muževa. Odlučila je da počini samoubistvo, što su joj napokon dozvolili uz uvet, da proguta Sibiriju, Kavkaz i Moskvu.

Greh je, i mi ne smemo vezati našu mladu sudbinu sa kulturnom i političkom degeneracijom onih kojih propadaju na štetu svoju i onih koji dolaze. Mi znamo, da o rešenju ekonomsko-socialnih pitanja i „promene pravca“ naše spoljne politike, ovisi i celokupno rešenje umetničkih kao i ostalih kulturnih pitanja. Zato mi zenitisti odlučno tražimo od naših državnika nesentimentalnu politiku, jer tek onda i mi možemo stvarati slobodno i neovisno — nesentimentalnu novu umetnost, novu kulturu i balkansku civilizaciju.

Ljubomir Micić

AJA СОФИЈА

Ако баш хоћете
Ја верујем губавци
Полудео сам без новинског упитника
Кривоцом хрватског блока и ваздушне
републике

Мој друг је Урал
Моја сестра Авала
Диagnoзу лудак писао је сам
МАЛА ДЕЦА ВИДЕ ПРЕДМЕТЕ БЕЗ
ПЕРСПЕКТИВЕ
ВЕЛИКА ДЕЦА ВИДЕ ПЕРСПЕКТИВУ
БЕЗ ПРЕДМЕТА

А тко види добро
Не плаши се друже
Пођимо у гору
Наш смех је последњи плач
Љубиш ли ме Уморамена
Буните се
Наша буна за ново човечанство.

Љубомир Мицић

Држава и кинофилм

Држава је тело, које се темељи на национално-економској идеологији. Да се та идеологија укорени, потребно је у једној ново сачињеној држави што више срестава, да се та идеологија популаризује и прикаже стварно најбољом. На који начин је то најбоље не може се лако тврдити. Али може се рећи, да данашње стање у нашој земљи нипошто није симпатично и да је тактита људи, који владају и бог зна како добро мисле — лоша. То значи: тактика би се морала из темеља променити, а средства сасвим другачија искушати. Познато је кад се људима хоће нешто наметнути, па макар то било и најбоље, они то никако не воле примати на присиљан начин.

Код нас има толико тога што би се морало нашим масама на сасвим приметан начин утовити у главу, а да оне то нити не осете. Најмање се осећа та тенденција у кинографију. И наш који сретан државник морао би викнути: Браво! Хеурека! Кино! Ми имамо толико националистичких трзавица, које су толико смешне, да из смешности прелазе у неку сентименталну трагику. Управо прекрасан сдржај за филм.

Кад би се отпустило од неких мањих вредних срестава културе која стоје далеко веће своте, него би стајао како пропагандистички филм, онда би се могло констатовати, што данас значи један добро комбинован тендециозан филм.

У историјском нападу progutala je samo crvenu tablicu. Nastade živo kolanje krvi koja je svom snagom udarila u mozak. Oči su joj iskočile od napetosti. Službujući lekar priskoči na zapomaganje u pomoć i izvadio crvenu tablicu iz grla. Crvena tablica je prebila lekarevo koleno. Bolesnik je pao u duboku nesvest. Umetno sa mehovima udišu mu vazduh i hrane ga sa ljudskom krvi. Evropa danas žive još kao živi leš: bez maternice, bez srca, bez očiju. Kako da žive bez čoveka i bez ljudi? Duše nije nikada imala. Čoveka nije nikada rodila a kamoli da rodi čovečanstvo.

— Naš bolesnik je neizlečiv!
— Evropa leži u agoniji.
— Evropa ima paralizu.
— Amin!

Ljutica Glinski

Држимо, да код нас о кинографију није досада стварнијега ништа написано. Ради замашности, ми преносимо горњи чланак са малим променама г. В. Пољанскога из његове филмске ревије „Кинофон“, који је први пут објављен у априлу о. г. — Уредништво.

Зато би требала наша држава, да се за ствар поближе заинтересује, те да покуша основати једну Државну Творницу Филмова, са којом би још могла заслужити новаца. Таковатворница могла би продуцирати само оне филмове, који би садржавали државотворне идеје етичке мисли, које би и нехотице могле занети у естетској и сликовитој форми стотине и стотине тисућа наших југославенских и антијугославенских гледалаца у стотинама кинематографа, У вези с тиме могла би држава да сагради по један Државни Кино у свим већим градовима Југославије као на пр. у Београду, Загребу, Љубљани, Сарајеву, Сплиту, Суботици и т. д. Ти кинематографи имали би само једну културну сврху, коју би се дало варирати на све могуће начине. Таковога или што сличнога не постоји нигде у Европи, а онда би имали једно дело у које би могли упрети прстом и рећи: Гледај Европо — Балканци!

Такав централни кинематограф могао би носити и службено име, као на пр.: **ДРЖАВНИ КИНОИНСТИТУТ** У државном киноинституту и државним кинематографима могла би се држати разна предавања о тековинама кинематографије и њезине будућности, могла би се држати предавања за масе универзитетски слушаача са њима примењеним пројекцијама филмова, које би продуцирале државне творнице. Могла би се одржати предавања за гомиле деце основних школа са њима опет примењеним пројекцијама филмова итд.

У томе државном киноинституту могле би гомиле света иа један лак и јефтин начин, а покаткада и бесплатно апсорбирати огромни материјал класичне савремене, културе и наобразбе — а то све сликовито врло пробављиво. Ја сам уверен, да би се из дана у дан опажао неочекивани напредак у животу необразованих људи. Уверен сам и о томе, да би држава за уложених неколико милијуна динара повукла једну огромну моралну и материјалну корист. Дакако, страх пред издацима! Четири или пет кинематографа!

То коначно не би смели бити луксусни кинематографи, који би стајали велики капитал, него врло једноставно грађене акустичне зграде у које би могло стати мноштво гледалаца.

Па онда Државна Творница Филмова. Та творница би морала окупити око себе најспособнији технички и уметнички материјал, те израђивати филмове сваке врсте: Националне, економске, уметничке, природне географске снимке, медицинско здравствене, кино-журналфилмове и т. д. Тако не би било готово ниједнога човека у нашој земљи, који не би познавао све карактеристике своје домовине. Не би било уопште човека, који не би ту и тамо пронашао нешто што би њему као човеку користило. Људе из великих даљина зближавало би се, а људе необразоване могло би се поучити о најкомпликованијим стварима културе људскога духа.

Много се чини чудно, али је ипак истинито, да данас има једна велика величина људи, који су препуштени самима себи. Што може такав један човек учинити? Или починити стотину глупости на дан или упитати попа за савет. А кад га није разумео, да почини зло дело, те да се на крају — исповеди. Јер богами наш селак, па ни обични грађанин не ће узети Рабиндраната Тагоре или Ајнштајн, па се задубити у њихову филозофију и назор о свету, него ће после напорног рада ући у биртију, пити се, потући се и отићи кући злостављати своју жену. Њему не помаже никаква индијска филозофија, а на Христоса је посве заборавио, јер је коначно уверен, да је Христос једнак Христосу, не би било овакове неподносиве данашњице.

Али кад би га нетко одвео у кино, да за 1 или 2 динара види неколико шаљивих или „озбиљних“ слика, којима би га се довело до нечега, о чему би он мислио и под јаким упливом подлегнуо — доброј етичкој и социјалној тенденцији филма.

Дакле, нипошто кинофилм није за државу нешто инфериорнога, него напротив једна врло јака база, на којој би држава могла починити чудеса уз добру вољу и спрему људи, који би целу институцију имали у својим рукама.

За Југославију филм је — Колумбово јаје!
В. ПОЉАНСКИ

40 дана u pustinji

Iz zemlje gde uspevaju najtvrdje tikve.

Nemačka, ne imavši čovečje duše, stvorila je ogromnu čežnju za dušom. Legende i bajke o duši ispunile su veliki komad života ove industrijalne Sahare. Nemogavši dati čoveka stvorila je mašinu.

Sav nemački ekspresionizam od svoga početka pa do kulminacije samo je čežnja za dušom — za oduhovljenjem. (Ako nigde, ali ovde je na mestu da se kaže: čežne se uvek za onim čega se nema!) Zaisla vam kažem: Nemci nemaju duše. I baš zato Mlada Nemačka pokušala je da stвори једну umetnu dušu, da je udahne svojim delima i svojim težnjama.

Ekspresionizam je velika zabluda! O tome smo se uverili tek na njegovom vrelu. (Ja to lojalno priznajem, iako sam još 1919. bio njegov prvi propagator u Jugoslaviji, tražeći u Zagrebu ekspresionističku scenu.) Ja sam ga uzimao ozbiljnije i drugačije nego on to stvarno zaslužuje. Ekspresionizam ima najmanje veze sa onom zemljom čiji bi on trebao da bude izraz. „Apstraktna umetnost“ u Nemačkoj — hiljadu puta je zabluda. Ne mogu da se načudim, kako to da Nemačka, u svom najbitnijem mašinskom organizmu nije dala umetnosti svoj najjači akcent: mašinizam. Nemačka je bezuvetno trebala dati mašinsku umetnost. Ah — nemačka umetnost!

Razočaranja, koja je doživeo jedan Balcanac i zenitista — ogromna su. Ta zemlja najmanje zaslužuje opravdanje svoje monarhijske i napokon republikanske (!) himne „Deutschland über alles“ (Spevana na Helgolandu od nekog Hoffmann von Fallerslebena i prodana jednom nakladniku u Hamburg za 4 dukata. Nesretnik!) Nemačka po svojoj stvaralačkoj snazi (izuzev industriju i mašine) neosporno je zemlja netalentovanih ljudi, zemlja drugoga a možda i trećega reda. Njihova knjiška produktivnost nije merilo njihove unutrašnje vrednosti, jer njihove knjige vrlo retko su i njihov život. Njihov život je neelastičan, njihova misao ograničena — ne pruža mogućnosti širokih koncepcija. Ako se s pravom može za nas reći, da smo nedisciplinovani i sirovi, za Nemce se onda mora reći, da im je disciplinovanost isisala moždane i protoplazmu, isisala poslednju kap sokova koji su potrebni za rađanje i stvaranje novoga života. Јао: за сваки nemački embrio unapred je spremljen kalup, u kome se može razviti samo toliko, koliko je određeno i dopušteno. Nitko se nije začudio koliko ja, zašto su u Berlinu gotovo sve kuće u jednoj te istoj visini a retko koja viša od 3—4 sprata. Ta Vilim II. naredio je, da nijedna kuća ne sme biti viša od njegovog dvora. Da, ta Vilimova Nemačka u kojoj nikada nije bilo slobodnih ljudi žive još i danas pod zaštitom Republike.

Jedini nemački radnik oseća slobodu, a nemački pesnici još dugo će pevati i čežnuti slobodu. Jedini radnik priznaje, da je sreća za njih i celu Evropu što je Nemačka izgubila rat. Nitko više! Nitko! Nije li paradokсно i tragično, da mladi dramatičar Ernst Toller, koji je uapšen na barikadama za vreme revolucije (sudeći 5 g. tamnice) još i danas čami u tamnici pod režimom za koga se borio. Za njega, među činovima u „Grosses Schauspielhausu“ (Pregradnja Pelciga), koje je davalo njegovu dramu „Menschenschmerz“ za redom 40—50 puta pred punom kućom, uzalud hiljade grla viče: „Freiheit für Toller!“ Ne pomaže! To je Nemačka. Pesnik na barikadama bori se za njenu slobodu. Ta ista Nemačka neda mu slobode, iako je pripadnik one stranke kojoj pripada i predsednik Republike Ebert. On ne sme čak da čita ni kritike o svojim dramama. (G. Herman Wendel kao socijalista, više bi koristio da slomi svoje pero za slobodu Tollera i onih drugih, nego što Nemačku „ispravno“ informira o nekoj nepoznatoj zemlji „Sudslawien!“) Ta ista zemlja otkriva svoju golotinju, kad vidite plakate „Pomozite gladnim Nemcima — u Rusiji“. Osloboditi Nemačku od neizlečive bolesti „vilimizma“ značilo bi preporoditi i osloboditi 60 milijuna ljudi. Jedva toliko dana dostaje, da se izvrši takovo delo.

*Sintetično o svim pojedinostima umetnosti Nemaca, Francuza, Rusa idr. biće govora u narednim brojevima časopisa „Zenit“

! Čitajte od L. Micića „Stotinu vam Bogova“ !

Neka mi oprostite moji prijatelji u Nemačkoj, što sam njihovu zemlju nazvao pustinjom, i ako se prijatno sećam podzemnih železnica, koje se mogu uporediti po svojoj vrednosti sa švajcarskim satovima najbolje svetske marke „Zenit“. Da — podzemna železnica i „Lunapark“. Bezbrizni vrisak dece na „ručbanu“ i osmeš sviju žena koje su za svakoga „slobodne“. Veliki vatromet: prošlost i opsena. Ekspresionizam: plakat i igračka. Cela Nemačka je tragična igračka bačena na tračnice koje spajaju Moskvu sa Parizom. Ona je ekspresionistički plakat na evropskom oglasnom stubu, koji dobro zna da će ga doskora prekriti ogromni ruski plakat R. S. F. R. Neizvesno očekuje samo dan i čas.

Nemačka je zemlja koja je izgubila kompas.

Lj. M.

Politički dadaizam

Što je to politički dadaizam?

Politički dadaizam je inferiorna perenospora u životu jednog superiornog organizma.

Na pr. Gospodska posla — kongres „javni“ radnika + kapitalistički sluzavi hrvatski blok = politički dadaizam. Kao što smo odlučno protiv dadaizma u umetnosti, tako smo i protiv političkog dadaizma. Jer, kao što smo već jednom napisali: „dadaizam je parasit koji svesno isisava pozitivne i pretvara ih u negativne“ — to primenjujemo i na političke metode čije posledice osećamo još mnogo teže.

Vrlo je začudno i žalostan primer naše nekulture, da izbijaju na površinu koje-kakovi advokati, koji su kod nas u prvom redu predestinovani za „javne“ poslove. Pa još mnogi kvalifikovani i društveno poštovani pljačkaši koji bez crvenih mrlja na obrazu galame i propovedaju „moral“, „čistoću“ itd.

Interesantna je pojava, da se uvek praznoglave budale kite tuđim perjem (a to je dokaz neodgojenog društva!) prisvajajući sebi kulturne prideve i oznake na koje apsolutno nemaju nikakova prava. Oni tim nekulturnim i nedozvoljenim činom nesumnjivo profanišu značenje kulturne i javne odgovornosti. Protiv ove zlorabe moralo bi se najodlučnije ograditi. Pišući ovo povodom 10. septembra, znamo više javnih radnika (koji nisu ni kavanari ni advokati, na banusi, ni paranoični ni paralizirani!) o čijem se javnom radu vodi računa najmanje u šest evropskih država — koji niti su bili pozvani a niti su imali pristupa.

Fatalan je taj datum 10. septembra. U Americi pala je znamenita cigla sa 40 spratova na isti dan i ubila jednog od najvećih američkih bankara u času kad je polazio na tajnu političku sednicu protiv republike.

A hrvatski blok — najbrojniji dada-klub u Jugoslaviji?

Hrvatski blok je najveći tvorac nekulturne atmosfere.

Hrvatski blok je najveća zapreka socijalnog progressa.

Celokupna jugoslavenska štampa je sukrivac jer posvećuje nezasluzenu pažnju tom političkom dadaiziranju.

Svaka država koja ne primenjuje svoje zakone u interesu celine i socialno-kulturnog progressa gubi poverenje svojih najboljih sinova i građana.

Dakle!?

Politički dadaisti su utoliko inferiorniji od onih u umetnosti, što ovi poslednji otvoreno priznaju i rušenje kao konačni cilj. Otvoreno ispovedaju borbu protiv svakog morala.

Zenitista

JOJ kako to?

Kako to, da g. pokrajinski namesnik J. Demetrović uređuje i potpisuje jedan časopis, koji bi bar prividno morao biti slobodan? Valjda zato, što već davno u njemu ne saraduju književnici nego samo orači bez plugeva.

Kako to, da urednik blokaškog časopisa „Kritika“ g. M. Begović ne peva više pesama u duhu habsburškom kao onu slavnu u Beču, koja svršava:

„Svi će Dalmatinci izginuti za Habsburga!“

Kako to, da je g. Begović u mogućnosti da profano piše kao „Malvolio“ i „Pisma Zagrebčanke“ u „Jutarnjem listu“ a na drugoj strani piri u isti rog sa svima drugima? Kako to, da g. Begović nije udovoljio javnom zahtevu g. Z. Vernića u „Domovini“ da izide pred časni sud pre nego uđe u naš javni život?

Kako to, da g. Begoviću nisu hteli ući u taj časni sud ni g. Hugo Werk a ni Rikard Katilinić-Jeretov?

Kako to, da pas Nikolajević nikako nije ugrižao g. Begovića posle svih njegovih rehabilitacija? Zar zbija g. Begoviću, Ljubomir Micić vam ne može više poslužiti u svrhu rehabilitacije kao pred kraj 1919. g. kome ste se ispovedali: „Ja jesam zgrešio ali nikako me se ne možem upoređivati sa Ogrizovićem.“

Kako to, da onaj cirkuski konj u redakciji „Obzor“ zlonamerno podmeće „Zenitu“ i zenitizmu neku „njemačku propagandu na Balkanu“?

Valjda zato što i konji mogu dobiti paralizu ili zato da se ne pomišlja uvek na Stinnesa kad čitamo „Obzor“.

Kako to, da je beogradska „Misao“ — „prvi časopis koji se kod nas počinje (!) baviti i esletikom filmske umetnosti“. Valjda zato „prvi“, što to „Zenit“ čini već drugu godinu,

ali bez priznanja onih koji štampaju jednog utvrđenog plagijatora Crkleca. Valjda zato, što piše o ekspresionizmu također „prvi“ i što siromah referent ili urednik nezna da postoji Rus ekspresionista Šagal, a ne nekakav Neagal.

Kako to, da g. Ivo conte Vojnović u svom frazerskom i napudranom dnevniku u „Jug. Njivi“ toliko spominje imena „više klase“ i gornjeg grada?

Valjda zato što im je jedina vrednost svileni čarapa na nogama, u glavi i u... Kako to, da naši mnogi mladi ljudi a naročito „kubiste“ postaju nesnosni prema svojim drugovima tek onda pošto su bili u Parizu

Možda zato, što su ovi mnogo originalniji i vredniji baš zato što nisu bili u Parizu.

Kako to, da neki literarni patuljci (kao A. B. Šimić) još uvek igraju ulogu „genija“. Možda zato što su se tako male ni rodili.

Kako to, da hohštaplersko „Narodno Kazalište“ u Zagrebu traži uvek neke velike državne subvencije? Možda zato, što se premalo rasiplje novac na bakrenje kupole — mesto crepa i kupovanje si ve zavese — mesto crvene. A možda i zato što svake godine polazi pozorišna uprava u inostranstvo na lelovanje pod imenom — studija.

Kako to, da g. Kovačić neduhovito parodira sve „hrvatske“ — „pesnike“ osim sebe. Možda zato što i on zna, da je i za parodiju potrebno imati bar nešto.

Kako to, da privesak „Kritike“ g. Wiesner piše o zenitizmu kao o prostituciji?

Možda zato što mu je dnevno jedino zanimanje — literarna prostitucija.

Kako to, da romantički izdanak g. N. Polić koji pod vratom nosi propeler mesto kravate, črčka u „Pokretu“ o zenitistima kao da su dekadenti?

Valjda zato, što je uvek mamuran i nema jasnih predodžbi. Niko nema što „Pokret“ imade, „Pokret“ ima pijane junake.

Kako to, da gori mladići i ljudi oko „Pokreta“ sede uvek s onakovima u društvu, koje dnevno deru na komade.

Valjda zato što su prisutni isključeni i išo nikoga ne boli glava — od tinte i papira.

Kako to, da neki bradati jezuita u „Kazališnoj kavani“ prošao sve obručevce: frankovačko-starčevićanski, hrvatsko-zajednički, neutralno-komunistički — tek sada se sprema da pošane Jugoslaven?

Možda zato što je advokat i u dobrim odnosima sa „Pokretom“.

Kako to, da neki g. Dr. Nikola Kreković za jednokratno sudbeno zastupanje protiv „Zenita“ traži samo 1350 Dinara na račun troškova. (Sud je obredio samo 100 D.!).

Možda zato, što to treba da padne na leđa jednog siromašnog književnika i što hoće da stupi — u demokratsku stranku.

Štofovi na veliko kod
Adler i Büchler
Zagreb
Marovska ulica 5. (dvorište)

„**Textil**“
dioničarsko društvo
Zagreb
Ulica Račkoga broj 7
(Sajmište)

Tvorničko skladište sviju vrsti manufakturne robe na veliko.

Telefon broj 17-38

Brzovjavni naslov „Lixet“

Veletrgovina vina
Andrija Golubić, Zagreb

Podrum: Berislavićeva ulica 2. Telefon 10-76
Poslovnica: Jurišićeva ulica 10. Telefon 20-16

Prodaje hrvatska biela nova i stara, dalmatinska crna na vagone hao i na malo, te odprema izravno od nabavnog mjesta uz vrlo povoljne cijene.

„Zagrebačka štamparija“

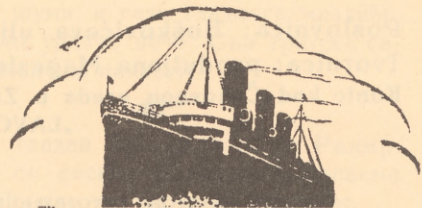
Novouređjena, smještena u novoj i u tu svrhu sagradjenoj dvokatnici, posjeduje slijedeće odjele: knjigotiskarski knjigoveški, litografski, cinkografski i bakrotisni. Snabdjevena je posve modernim uređajem, te može da izvršuje svaku naručbu, koja zasijeca u gore pomenute struke. U svrhu moderne i solidne opreme svih vrsti tiskanica, vrši se u štampariji poseban umjetnički nadzor. — Originalni nacrti za umjetničko-grafičke tiskarske ukrase, zatim nacrti za dionice, diplome, novinsku i zidnu reklamu, nacrti za ilustracije knjiga, časopisa, cijenika, umjetničkih etiketa itd. prave se u umjetno-obrtnom atelijeru štamparije. — Izdavačko i nakladno poduzeće Vereš i drugovi jeste sudionik ove štamparije, koja izradjuje sva izdanja pomenute naklade.

Naručbe se šalju na adresu: „Zagrebačka štamparija“, Zagreb, Gundulićeva ulica 24 (u zgradi)

Osobne, usmene naručbe primaju se također: Marovska ul. 21 (ulični lokal)

„UNITED-AMERICAN LINES INC.“

AMERIKANSKO PAROBRODARSKO DRUŠTVO

Glavno zastupstvo za Jugoslaviju

J. G. Drašković

ZAGREB, Cesta „B“ br. 3

kraj državnog kolodvora

Otpredma putnika u III. razredu sabina iz **HAMBUGA** u **NEW-YORK**, sa brzim i najmodernijim parobrodima na 3 viika

Putnike na putu od **ZAGREBA** prati naš namještenik.

Sve potrebne upute daje:

Poslovnica **J. G. Drašković, Zagreb, Cesta „B“ Br. 3.**

SLAVENSKA BANKA D. D. ZAGREB

Dionička glavnica K 150,000.000.— — Pričuve K 50,000.000.—
Ulošci preko K 500,000.000.—

AMERIKANSKI ODIO Preradovićev trg 6. — PUTNIČKI ODIO Mihanovićeva 4.

FILIJALE: Beograd, Bjelovar, Brod na Savi, Celje, Dubrovnik, Gornja Radgona, Kranj, Ljubljana, Maribor, Murska Sobota, Osijek, Sombor, Sušak, Šibenik, Velikovec, Vršac.

ISPOSTAVE: Monoštor (Baranja), Rogatačka Slatina (sezonska), Škofja Loka.

AGENCIJE: Buenos Aires, Rosario de Santa Fe.

AFILIJACIJE: Jugoslavenska Industrijska banka Split, Balkan Bank, R. T. Budapest, Bankhaus Milan Robert Aleksander, Wien.

Obavlja sve bankovne poslove najkulantnije.

Uvoz

J. Jiržik

i drug

Prodaja svih vrsti

mlinskih strojeva

kao i inih dijelova

NOVA

VES

57

Izvoz

kupuje i prodaje

sve vrsti žitarica

i t. d. i t. d.

Umjetničko remekdjelo je „INDIJSKI GROBNI SPOMENIK“ dnevno u „Apolo-kino“ Zagreb

Čitajte rusku svesku „Zenita“ № 17!

Eduard Glišo Špitzer

veletrgovina

manufaktorne i pletene robe

Zagreb, Nikolićeva ulica 7

B. Hofmann, Zagreb

Utemeljeno 1900. - ILICA 12. - Telefon broj 6-82

Tvorničko skladište svake vrsti manufaktorne robe.

Prodaja na veliko i malo. - Solidna podvorba.

Naročita trgovina konfekcije

ZAGREBAČKI MAGAZIN

Zagreb, ugao Jurišićeve i Petrinjske ulice

Stalne cijene!

Solidna i brza podvorba!

Veliki izbor

Engleskih tkanina

te

Engleskog platna

preporuča

Turner i Pešić

Zagreb, Ilica 35.

Telefon 20-49.

Solidna podvorba.

VELETRGOVINA SPECERAJSKOM, KOLONIJALNOM ROBOM
I ZEMALJSKIM PROIZVODIMA

SIMON SELIGMANN

VLAŠKA ULICA 57. - ZAGREB - TELEFON BR. 10-87

VELETRGOVINA PAPIRA I NAKLADE RAZGLEDNICA

RUDOLF POLAČEK

Jurišićeva ulica 24 - ZAGREB - Telefon broj 12-73

Preporuča svoje bogato skladište svakovrsne papirne robe, pisaćeg i školskog pribora.

Razglednica umjetničkih i za Božić i Novu godinu.

Zahtjevajte cjenike!

Zahtjevajte cjenike!

Šandor Pollak i drug, Zagreb

Jelačićev trg 28 dvorište

Svih vrsti rubaca (marama) na veliko.

Najbolja Najtrajnijeja Najsigurnija

embalaža

jest onaj ovojni materijal, koji pruža najveće probitke svim strukama, koje razasliju bud kakovu robu, bilo poštom, bilo željeznicom. **Valovita ljepenka (Wellpappe)** u uporabi najjeftinija je embalaža, a pruža najveće osiguranje protiv loma staklene robe, boca, jaja i svake ine lako lomive robe. Valovita ljepenka laglja je od svake druge embalaže, prišteđuje dakle mnogo poštanskih troškova. Valovita ljepenka daje se savijati, žilava je, trajna je i otporna, ne krši se dakle prigodom transporta tako lako, kao tanki drveni sandučići. - Nadalje dobavljamo Vam iz mnogobrojnih, strojevima izvrsno opremljenih odjeljenja naše **tvornice kartonaža** sve u obzir dolazeće vrste embalaže od ljepenke i papira. Sve naše proizvode dobavljamo Vam po volji bez tiska ili tiskano u knjigotisku, kamenotisku, jednobojno ili mnogobojno, u najsolidnijoj, najboljoj i najkulantnijoj izradbi, kao što se ovi proizvode već 24 godine kod naše tvrtke:

Kromolitografska tvornica

Rožankovski i drug

dioničarsko društvo

Zagreb, Savska cesta broj 27-29 Telefon broj 4-86

Utemeljeno 1898.

„DUNAV“

osiguravajuće dioničarsko društvo, Zagreb.

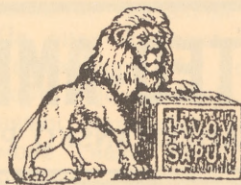
Osnovano godine 1920. sa dioničkom glavnicom od K 10,000.000 -
Jamčevne zaklade koncem 1921 K 14,343.456 -

Sjedište: Zagreb, Zrinjski trg 14.

Podružnice i glavna zastupstva: Novisad, Split, Vršac, Ljubljana, Subotica, Sombor, Sarajevo, Osijek, Veliki Bečkerek.

„DUNAV“ se bavi životnim osiguranjem rente po najnovijim kombinacijama a zaključuje ih uz najpovoljnije premijske stavove.

Osim toga se bavi „DUNAV“ zaključivanjem osiguranja proli požara, provalne krađe, tuče i nezgode; zatim osiguranjem stakla, transporta te konačno osiguranjem zakonite dužnosti jamstva.

„Lavov“

tvornica sapuna

ZAGREB

Poslovnica: Boškovićeve ulica broj 31. - Telefon broj 2-15.

Tvornica: produljena Magazinska cesta 7. - Telefon broj 11-99.

Konto kod Čekovnog ureda u Zagrebu broj 34.495. Brzjavni naslov: „LAVOV“ ZAGREB.

Preporuča svoje prvorazredne proizvode:

„LAVOV“ sapun u komadima od 33, 40 i 50 dkg.

„LAVOV“ Special sapun

„LAVOV“ četverouglasti sapun franko kolodvor Zagreb, franko sanduk uz najniže dnevne cijene.

Balkanska banka

dioničarsko društvo

Telefon 8-65 i 7-03 - ZAGREB - Jelačićev trg 25

Dionička glavnica K200,000.000 - Brzjavni naslov „Balkanbanka“

PRIMA ULOŠKE NA ULOŽNE KNJIŽICE SA 6 POSTO ČISTIH.

PRIMA ULOŠKE NA TEKUĆI RAČUN UZ NAJPOVOLJNIJE UKAMAĆENJE.

ESKONTUJE MJENICE I DEVIZE.

IZVRŠUJE BURZOVNE NALOGE, TE ISPLATE NA SVA TUZEMNA I INOZEMNA MJESTA.

Obavlja sve bankovne poslove kulantno.